

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НАН УКРАЇНИ»**

**АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ
В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
(2001-2018 рр.)**

Збірник наукових праць

*За загальною редакцією доктора політичних наук, професора
О. В. Зернецької*

Київ 2024

УДК 94 : 323.2 + 327 (94 + 961) «2001/2018»
А-22

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державної установи
«Інститут всесвітньої історії НАН України»
(протокол № 1 від 20.02.2024 р.)*

Рецензенти:

Верменич Ярослава Володимирівна, член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф.;
Кізлова Антоніна Анатоліївна, д.і.н.

Редакційна колегія:

Зернецька О.В., д.політ.н., проф. (загальна редакція);
Вітер І.І., к.е.н., с.н.с., доц. (відповідальний редактор);
Бондарець М.В., к.е.н. (технічний редактор).

Австралія і Океанія в контексті регіональних викликів (2001-2018 рр.):
збірник наукових праць. За заг. ред. д.політ.н., проф. О. В. Зернецької. Київ:
Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2024. 152 с.

У збірнику наукових праць представлені статті учасників Міжнародної наукової конференції, присвяченої дослідженню проблем Австралії і Океанії, «**Австралія і Океанія в контексті регіональних викликів (2001-2018 рр.)**», яка була проведена Державною установою «Інститут всесвітньої історії НАН України» 14 квітня 2023 р.

Досліджено проблеми Австралії і Океанії у регіональних геополітичних трансформаціях і викликах початку ХХІ ст., їх відображення у зарубіжному та вітчизняному науковому дискурсі; проаналізовано імперативи соціально-економічного та культурного розвитку Австралії в першій декаді ХХІ ст.; висвітлено проблеми та перспективи українсько-австралійської співпраці.

Збірник становить інтерес для науковців і фахівців з проблем історії, політології, країнознавства, глобалістики, світової економіки і міжнародних відносин.

УДК 94 : 323.2 + 327 (94 + 961) «2001/2018»

*За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах,
відповідальність несуть автори. Передрук можливий у разі посилання на автора і
видання.*

©Національна академія наук України.

ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2024

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. НОВА ЗЕЛАНДІЯ: ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОСТІ І НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Ветринський І. М. Становлення держави та особливості внутрішньополітичного устрою Нової Зеландії.....	4
Вітер І. І. Соціальна політика Нової Зеландії на початку ХХІ ст.: історичні передумови та сучасний стан.....	18
Зернецька О. В. Роль культури у становленні національної самосвідомості новозеландців.....	34

РОЗДІЛ II. ДОСВІД АВСТРАЛІЇ ДЛЯ ОКЕАНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Бондарець М. В. Особливості розвитку ресурсної бази Австралії і Океанії на початку ХХІ ст.....	57
Пошедін О. І. Безпекові політики Австралії і Нової Зеландії на початку ХХІ ст.: спільні риси та відмінності.....	65
Perga Tetiana. Climate change and conflicts in Oceania.....	71
Говор О. В. Злочин та покарання в селі Кало (Папуа Нова Гвінея): слідами М. М. Міклухо-Маклая з ХІХ до ХХІ ст.	80
Кужельний М. О. Особливості міграційної політики Австралії та Океанії початку ХХІ ст.	87
Тенькова З. Ю., Діжечка С. В. Співпраця України з державами Австралії та Океанії.....	96

РОЗДІЛ III. НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ АВСТРАЛІЇ НА ЗЛАМІ СТОЛІТЬ

Овчарова Л. П. Актуальні тенденції у фінансуванні досліджень і розробок в Австралії.....	100
Цапко О. М. Українці Австралії четвертої (пострадянської) міграційної хвилі: проблеми адаптації та збереження власної національної ідентичності.....	109
Мирончук О. А. Національна система вищої освіти Австралії в глобальних вимірах.....	118
Дронів В. В. Інвестиційна політика щодо розвитку інфраструктури туризму в Австралії.....	128
Тенькова З. Ю., Шатропа Є. С. Проблеми корінного населення Австралії.....	142
Тенькова З. Ю., Ягунова В. О. Вимираючі мови корінного населення Австралії.....	145
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	150

ЗЛОЧИН ТА ПОКАРАННЯ В СЕЛІ КАЛО (ПАПУА НОВА ГВІНЕЯ): СЛІДАМИ М. М. МІКЛУХО-МАКЛАЯ З XIX ДО XXI ст.

У статті досліджується історія злочину та покарання в селі Кало (Папуа Нова Гвінея), що відбулася в XIX ст., роль М. М. Міклухо-Маклая у аналізі подій та продовження цієї історії у XXI ст., здійснене за допомогою австралійських вчених.

Ключові слова: злочин, покарання, село Кало (Папуа Нова Гвінея), М. М. Міклухо-Маклая, археологічна експедиція австралійських вчених, початок XXI ст.

Olena Govor. Village crime and punishment (Papua New Guinea): in the footsteps of M. M. Mikluho-Maclay from the XIX century until the XXI century. The history of village crime and punishment (Papua New Guinea) that took place in the XIX century and the role of M. M. Mikluho-Maclay in resolving of this incident are detected in the article. The continuation of this story is exposed by the Australian archaeological expedition at the beginning of the XXI century.

Keywords: village crime, punishment (Papua New Guinea), M. M. Mikluho-Maclay, archaeological expedition of Australian scientists, beginning of the XXI century.

Океанія – це регіон світу, який заселяли також уродженці України чи особи з українським корінням із самого початку виходу Російської імперії на обшири Тихого океану. Досить назвати капітана першої російської експедиції Юрія Лисянського з Ніжина або мандрівника Миколу Міклухо-Маклая, батько якого походив із запорозьких козаків. Однак їхня присутність в океанійській історії представлялася в одній упаковці з представниками російської імперської історії, і лише нещодавно вітчизняні мандрівники зайняли законне місце в історії України.

Утім крізь призму імперської історії формувалося сприйняття й іншої сторони – Океанії та її мешканців. Традиційно історія російської присутності в Океанії трактувалася як історія відкриття нових земель, вивчення життя корінних мешканців та збирання відповідних колекцій. За радянських часів до неї додалася сильна антиколоніальна складова. Історики засуджували представників західних колоніальних держав та протиставляли їм гуманістичну позицію російських мандрівників. Корінне населення тихоокеанських островів виступало об'єктом вивчення або, у разі колоніалізму, стороною, що страждає. Однак у країнах Океанії вже з другої половини XX ст. вчені почули голоси корінних жителів, які не хотіли бути лише об'єктом колонізації. Навпаки, представляючи недавню історію контакту зі своєю перспективи, вони вказували на свою активну позицію в подіях, що відбувалися. Західні і, передусім, австралійські історики, котрі вивчають Океанію, для відображення цієї активної ролі корінних жителів, як правило, використовують термін *indigenous agency* [1-3].

І це не лише політкоректна фраза. Мій досвід польової роботи та контактів з місцевими жителями у селах, де побував Міклухо-Маклай, дали мені змогу на власні очі побачити найскладніше плетиво подій, закарбованих

у тканину історичної пам'яті, та взяти безпосередню участь у «децентралізації» океанійської історії. Це багат шаровий процес, у якому за ззовні видимими явищами виявляються невидимі, але не менш суттєві. Як приклад такої новаторської подорожі в океанійську історію можна навести вивчення та осмислення одного з епізодів експедицій Міклухо-Маклая, в якому він, як традиційно описується в маклаїстиці, запобіг каральній експедиції до села Кало в 1881 р.

Село Кало знаходиться на південному березі Нової Гвінеї, за 200 км на схід від нинішньої столиці країни Порт-Морсбі, в затоці Худ. Села, що розташувалися на берегах цієї затоки, – Хула, Кало, Карепуна (Кеапарі), Маупа, – стали першим форпостом місіонерської діяльності після запровадження місії Лондонського місіонерського товариства в Хануабаді. Саме тут виріс нинішній Порт-Морсбі. Томас Безвік, перший білий місіонер, оселився в селі Хула у 1879 р., а в інших селах місіонерську роботу вели так звані «тичери» (teachers) – остров'яни полінезійських островів, яких європейці вже встигли ознайомити з християнством. У селах затоки Худ оселилася група тичерів з островів Кука: у Кало жив тичер Матеруа з сім'єю, у Карепуні – Анедереа з сім'єю й у селі Хула – Таріа.

У березні 1881 р. до Австралії надійшли перші відомості про трагічні події, що розігралися в селі Кало, жителі якого влаштували різанину, вбивши 12 осіб, зокрема чотирьох тичерів, їхніх дружин та дітей. Факти, зібрані британськими місіонерами Томасом Безвіком та Джеймсом Чалмерсом, представляли таку послідовність подій. Анедереа, який страждав від малярії, мав вирушити з сім'єю до Хануабади на лікування. За ним з Хануабади приїхав тичер Мататухи (він походив з острова Раївоває, острова Товариства). У цей час у селі Хула поширилися чутки про те, що тубільці Кало мали намір вбити свого тичера Матеруа та його родину. Таріа, який жив у Хула, вирушив з метою розслідування цих чуток, але Квайпо, вождь Кало, запевнив його, що ці чутки є помилковими і що Матеруа – його друг. Незважаючи на запевнення Квайпо у дружбі, дружина Матеруа наполягала на його від'їзді. Нарешті було вирішено вивезти їх разом із хворим Анедереа.

Наступного дня в Кало зайшов човен з Анедереа, його родиною, Таріа та Мататухи; вони прямували до Хануабади і мали забрати по дорозі Матеруа із сім'єю. Поки човен стояв у гирлі річки, чекаючи на Матеруа, навколо них зібрався натовп, і вождь Квайпо розважав гостей найдружнішим чином. Але з появою Матеруа настрої натовпу змінилися: воїни Кало напали на тичерів, вбивши їх усіх, включаючи дружин та дітей. Хоча нападники отримали інструкції Квайпо не чіпати корінних жителів сіл Хула та Керепуна, які супроводжували човен, двоє юнаків із села Хула були пронизані списами у запалі бійні. Невдовзі після цього їхнім родичам з села Хула було виплачено відшкодування [4; 5]. Вже з цих повідомлень можна зрозуміти, що з точки зору стратегії бою перенесення атаки до моменту прибуття Матеруа не мало особливого сенсу. Дві атакуючі групи були б ефективнішими. Але, очевидно, що з самого початку було ретельно сплановано колективне покарання всієї групи місіонерів. Пізніше майно сім'ї Матеруа публічно

спалили, що зайвий раз доводить серйозний намір убивць та «показовий» характер їх «дійства».

Хоча різанина і не була спонтанною, листи місіонерів до газет Австралії висловлювали думку, що вона не була спровокована. Наприклад, місіонер Вільям Лооз писав, що тичерів, очевидно, вбили «з суто диявольських спонукань. У їхньому селі не жила жодна біла людина, і тут не діяв жоден із факторів, які спричинили інші масові вбивства. Жага крові сильніша за будь-яку пристрасть, навіть пограбування» [6]. Трагедія в Кало глибоко вразила місіонерів Безвіка та Чалмерса, чийми вихованцями були вбиті тичери, в будинках яких вони неодноразово бували і навіть хрестили їхніх дітей. Вони вважали, що має бути проведене «рішуче, суворе і зразкове покарання, яке зупинить лихоманку масових вбивств... Нехай покарання буде або жорстоким, або його не буде зовсім» [7]. Справа в тому, що капітан британського судна, надісланий для розслідування недавнього нападу на команду китайської джонки, що стався внаслідок конфлікту китайців з жителями села Маупа, залишив усе без наслідків, вирішивши, що в конфлікті були винні самі полінезійці. Австралійська громадська думка, виражена в листах до газет, також критикувала недостатність колишніх покарань. «Якщо праведна відплата неприємна для офіцерів військово-морського флоту, ми готові взятися за неї самі», – писав у газету житель Квінсленду [8].

Серед цього хору голосів, що вимагали відплати, зазвучав зовсім інший голос, голос мандрівника та антрополога Миколи Міклухо-Маклая, вже відомого в Австралії своїм довготривалим мирним перебуванням серед папуасів північно-східного узбережжя Нової Гвінеї та своїм особистим хрестовим походом проти викрадення тубільців океанських островів для роботи на австралійських плантаціях. У листі коммодору Дж. Вілсону, який очолював військово-морські сили Австралії, він повідомляв, що островітjани Південних морів «безумовно, не більш жорстокі і не мстивіші за білих, які до них навідуються час від часу (шкіпери і торговці), і що вони знають, як оцінити та зрозуміти справедливе та безкорисливе ставлення». «Незнання звичаїв і мови чорних, – продовжував він, – ускладнює білим з'ясування справжніх обставин справи» [9, с. 291-292]. Звертаючись до коммодора Вілсона, Маклай хотів запобігти повному знищенню всього села австралійською каральною експедицією. Він вважав, що необхідно знайти «справжніх винуватців, тобто підбурювачів» і покарати лише їх. «Таким чином тубільці зрозуміли б, що справедливість білих не така, як їхня справедливість, що змушує їх мстити за смерть когось із своїх вбивством будь-кого із жителів його села» [10, с. 367].

Коммодор Вілсон прислухався до аргументів Міклухо-Маклая й запросив його до участі в експедиції на кораблі «Вулверин», що прямував до Кало. У Порт-Морсбі до них приєднався священник Чалмерс, який також вважав, що ідея Вілсона полягала в тому, щоб показати тубільцям різницю між правосуддям і помстою. Однак розроблений коммодором Вілсоном план раптової атаки на село, коли дві групи атакуючих – одна з моря, а інша з суші – мали взяти її в кліщі, не спрацював. Воїни Кало в повному військовому

обмундируванні помітили групу, що рухалася до села по суші, і вступили у бій, а потім спробували оточити другу групу, що висадилася з моря. Тільки випадкове вбивство вождя Квайпо та його родичів змусило воїнів Кало відступити. Бажання Вілсона публічно повісити Квайпо не увінчалось успіхом, і йому довелося задовольнитися його трупом, ексгумованим для впізнання лише наступного дня. Однак коммодор компенсував ці невдачі «показового» покарання, зруйнувавши будинок Квайпо і провівши демонстративну роздачу подарунків вождям сусідніх сіл, які не брали участь у різанині [11; 5].

І в повідомленні коммодора Вілсона Адміралтейству, і в публікаціях у пресі ця каральна експедиція є зразковою акцією, яка нейтралізувала небезпечного вождя Квайпо і запобігла подальшому насильству по відношенню до європейців. Однак реакція жителів села, що дійшла до наших днів в усній традиції, була помітно іншою. Є підстави вважати, що для громади Кало каральна експедиція стала не зразковою демонстрацією сили, наочно продемонструвавши урок європейської справедливості, а сприймалася як невинуватий акт агресії.

Я приїхала туди разом із Девені Тему – моїм колегою з Австралійського національного університету, який мав родинні зв'язки з жителями Кало та сусідніх сіл. Ми відвідали кузена Девені на ім'я Тау Ямо – шановну людину, яка колись працювала в місті, але під старість повернулася до рідного села. Показуючи Тау малюнки Міклухо-Маклая, зроблені в Кало, я згадала відвідування ним Кало у зв'язку з вбивством тичерів. Виявилось, що Тау знав про ці трагічні події, що відбулися 130 років тому. Причому це було більше, ніж знання історичного факту, але я не відразу зрозуміла складні пласти минулого, які сколихнуло моє запитання. Якийсь час ми знаходилися в будинку Тау, а потім пішли селом до того місця, де колись стояв будинок першої місії. Наш шлях пролягав повз величезний замшілий стовп у два людські обхвати завтовшки. Як виявилось, це був стовп, що залишився від будинку Квайпо. Віддалена історія почала ставати для мене реальною. І потім, стоячи з Тау і Девені під величезним баньяном біля будинку місії, я зрозуміла з їхньої розмови, що, дізнавшись, що мене цікавлять події, пов'язані з убивством тичерів, Тау відразу послав за нащадками Квайпо, але вони не прийшли. Коли потім ми йшли селом і зупинилися біля історичного стовпа, родичі Квайпо сиділи на веранді сусіднього будинку і бачили нас, але не наважилися підійти.

Тільки тепер мені стало зрозуміло, що ці давні події, які для мене були лише історичним епізодом, залишалися для мешканців села живою історією. Від Девені я дізналася, що досі жителями сусідніх сіл село Кало сприймалося як зачумлене через його давнє трагічне минуле. Почуття сорому і каяття стало свого роду важливим елементом колективної психології мешканців села. Досить сказати, що у 2009 р. вони провели церемонію очищення, окроплюючи кокосовою олією всі місця біля гирла річки, де було вбито місіонерів. Тепер вони планували розшукати родичів убитих тичерів на

островах Кука і Раївоває і запросити їх у Кало на церемонію примирення, зібравши гроші їм на авіаквитки.

Саме від Тау я почула такі важливі для мене слова про те, як мешканцям Кало доконче потрібно повернути правду про своє минуле. Передаючи йому нотатки Міклухо-Маклая про відвідування Кало та копії його малюнків, я пообіцяла їм, що зберу для них документальні відомості про історію їхнього села та про трагічні події 1881 р. Результатом цієї обіцянки стали дві книги: *Early accounts of Hood Bay and Aroma People, 1857-1880: A collection of documents* і *The Kalo Massacre and Reprisal, 1881: A collection of documents* (Canberra, 2014), підготовлені мною з Крісом Баллардом за участю також Девіда Тему. У цих збірках представлені тексти з архівних щоденників перших місіонерів, офіційні повідомлення військових та адміністраторів, нариси мандрівників, натуралістів, золотошукачів, газетні нотатки.

Книги були готові до нашої другої поїздки до Кало в 2014 р., вже більш офіційної, по лінії Австралійського національного університету. На цей раз ми зупинилися на ніч у будинку пастора. Слід сказати, що нині церква в Папуа Новій Гвінеї є незалежною від Англії та Австралії, всі священики – корінні жителі країни, які здобули релігійну освіту в Папуа Новій Гвінеї. Я передала книги Тау та пастору, і незабаром у будинку зібралися місцеві жителі. Тепер я повною мірою оцінила поради моїх колег, які мали досвід польової роботи в Новій Гвінеї: «Не розраховуйте отримати інформацію відразу у відповідь на ваші запитання, людям треба дати час подивитися та обговорити ваші питання та матеріали; важливо дочекатися того моменту, коли вони будуть готові говорити». Саме це й відбувалося зараз. До нас прийшли правнуки вбитого вождя Квайпо, причому один із них символічно носив ім'я Матеруа – на згадку про вбитого тичера Матеруа. Принесли вони і матеріальний об'єкт, що сполучає їх із минулим – величезну палицю-лопатку для розпушування землі, що належала Квайпо. Усі розглядали малюнки Міклухо-Маклая, зроблені в їхньому селі, «прочитуючи» їх та розповідаючи про те, що не видно європейцю. А потім мої «інформанти» заспівали. Ці піснеспіви (*ute song*) – дивовижний жанр, у якому переплітаються різні культурні традиції. В основі їх лежить полінезійський хорівий спів, який привнесли в культуру новогвінейців полінезійські тичери, мова – місцева, меланезійська, зміст – релігійний, але це не абстрактне релігійне прославлення бога, а реакція на проблеми, що хвилюють їх, переломлені через сутність християнського віровчення. Так і в цих піснях постійно говорилося про Матеруа і англійською звучав рік – 1881, решта була мовою Кало.

Ці зустрічі змусили мене не покладатися лише на європейське висвітлення конфлікту, складене мною за документальними джерелами, а й звернутися до бачення його іншою стороною – жителями Кало та новогвінейцями. Цей корпус матеріалів включає історії, записані місіонерами та мандрівниками, усні оповідання, що передаються з покоління в покоління в різних кланах села Кало та у прилеглих селах, пісні, а також відеозапис

реконструкції подій, зроблений групою новогвінейців та розміщений на Youtube. Аналізуючи цей корпус матеріалів, варто зазначити, що місцеві жителі розрізняють розповіді, що передаються без змін, та власні сучасні міркування про події минулого, які можуть суттєво відрізнятися.

Не вдаючись у подробиці, можна сказати, що ці розповіді відрізняються великою варіабельністю в описі конкретних подій, що викликали різанину, як це часто буває в усній історії. Проте в них присутні кілька постійних мотивів: жінка, пов'язана з вождем Квайпо (його перша дружина, молодша дружина, сестра, овдовіла сестра в траурі або просто жінка в жалобі), прийшла до тичера Матеруа, щоб попросити тютюну. Матеруа (або його дружина) образили її (пхнули зі сходів, і вона впала на землю, зламавши ногу, або вони кинули їй в обличчя горіх бетеля, який вона принесла в подарунок, або просто прогнали її геть). Саме ця образа, завдана жінці, і змусила вождя та його синів помститися місіонерові, вбивши всю місіонерську групу, що зібралася до Кало...

У той час як тригер – прохання про тютюн, що закінчилося трагічно, – однаковий у всіх оповіданнях, глибинні причини не завжди чітко формулюються, але здаються цілком очевидними: приниження шановної жінки та реакція у відповідь її родичів, які були зобов'язані захищати її гідність, вбиваючи всіх, хто належить до «племені» кривдника. Коммодор Вілсон відкинув історію з тютюном, написавши, що «я... не вважаю сварку в тому вигляді, в якому вона була, чимось більшим, ніж сварка між двома жінками» [5]. Однак Чалмерс, який добре розумів норми життя новогвінейців, вважав цю «образу» серйозною справою.

Ми можемо краще зрозуміти події в Кало, якщо уважніше вивчимо і другу частину історії – про «покарання», розповіді, які порушують ширше питання: про роль каральних експедицій взагалі. Почнемо з того, що не у всіх місцевих історіях згадується здійснене покарання європейцями. Якщо ж факт його включається до усного переказу, фігурує він у зовсім несподіваному ракурсі. Оповідачі, незважаючи на докори совісті, які вони відчують нині, досі вихваляють доблесть своїх предків: «Мешканці села Кало одного ранку вранці побачили кораблі і мобілізували всіх своїх боєздатних чоловіків, щоб кинути виклик британському флоту». У їхніх розповідях про висадку британських морських піхотинців звучить відверте глузування: «На той час більшість жінок Кало голили голови, а морські офіцери, які прийняли їх за чоловіків, оточили їх і потім продемонстрували силу європейських рушниць, застреливши сільську свиню» [12].

У той же час вони підкреслюють неспівмірну суворість покарання: незважаючи на заяву коммодора Вілсона про те, що його морські піхотинці вбили всього чотирьох воїнів Кало, оповідачі свідчать, що вони «вбили понад 30 воїнів і знищили всю чоловічу лінію вождя Квайпо» [13]. Згідно з іншою розповіддю, захоплених «підбурювачів повернули до села, де їх було розстріляно на очах у жителів» [14]. Очевидно, що ці події запам'яталися мешканцям як акт залякування, а не демонстрація європейської справедливості, на яку сподівалися Міклухо-Маклай та Чалмерс. Саме так

події минулого представлені у постановці, записаній на відео [15]. Що ж до пізніших міркувань, коли оповідачі дивляться на події минулого із століття нинішнього, то досить процитувати дуже важливе зауваження, зроблене Тау: «Наші люди... на той час не порушили жодного закону, тому що не було закону, який зобов'язує їх не вбивати, тому що в той час вбивство було звичайною справою... Але коли сюди прибули кораблі Королівського флоту, я думаю, що вони порушили свій власний закон, вбивши понад тридцять людей» [16].

Християнство, а разом з ним і економічний розвиток, прийшло в Кало пізніше, ніж в інші села, і жителі Кало вважають себе такими, які понесли божественне покарання за події далекого минулого. «Показове» покарання каральної експедиції 1881 р. продовжує звучати крізь століття, але сприймається зовсім не так, як очікували коммодор Вілсон і Міклухо-Маклай. У центрі колективної пам'яті залишається необхідність прямого примирення між двома народами Океанії – папуа-новогвінейцями та жителями островів Раротонга та Товариства. Європейці, такі як я, наприклад, можуть лише допомогти їм із матеріалами, але свою історію відтепер новогвінейці осмислюють, зберігають і продовжують самі.

Але й ми, представники інших народів, є не лише сторонніми спостерігачами океанійської історії. Вона може стати і для нас важливим джерелом для осмислення минулого, допомогти подивитися іншими очима на свою власну історію. Саме це й стало для мене головним підсумком моїх зустрічей із людьми Кало. Якось вранці пастор Карі Мореа, який знав, що я «з Росії», підійшов до мене і розповів, що він уночі слухав новини транзистором (електрики у них немає, тільки батарейки та двигуни), і ось він дуже сподівається, що Росія і Україна колись зможуть примиритися, і він молитиметься, щоб агресія зупинилася. Це був вересень 2014 р., через кілька місяців після захоплення Криму... До чого мені було соромно і гірко, соромно перед новогвінейцями, які глибоко каються за вбивство, скоєне їхніми предками 130 років тому, тоді як Росія не покалася ні за сталінські мільйони, ні за нові злочини. Рік тому з початком повномасштабної війни мої новогвінейські друзі написали мені одними з перших через Фейсбук, турбуючись за долю України. Це і є нова Океанія, яка з об'єкта вивчення стає суб'єктом історії.

Використані джерела і література:

1. Bronwen Douglas. Art as Ethno-historical Text: Science, Representation and Indigenous Presence in Eighteenth and Nineteenth Century Oceanic Voyage Literature. *Double Vision. Art Histories and Colonial Histories in the Pacific* / N. Thomas and D. Losche. Cambridge, Cambridge University Press, 1999. P. 65-99.
2. Paul D'Arcy. The Teaching of Pacific History Introduction: Diverse Approaches for Diverse Audiences. *The Journal of Pacific History*. 2011. Vol. 46. No. 2. P. 197-206.
3. Pacific Futures: Past and Present / Ed. by Warwick Anderson, Miranda Johnson, and Barbara Brookes. Honolulu: UHP, 2018. 305 p.
4. Thomas Beswick. Diary. National Library of Australia. Canberra. MS 3910. P. 111-115.

5. Rev. J. Chalmers to Commodore Wilson. Papers relating to murders in the Western Pacific: Commodore Wilson to the High Commissioner. ANU. Pacific Manuscripts Bureau (PAMBU). 1214. reel 1. no. 24.
6. Lawes W.G. Massacre at Kalo. *Sydney Morning Herald*. 1881. 22 April. P. 7.
7. Thomas Beswick, New Guinea massacres, and how to propagate them. *Brisbane Courier*. 1881. 8 April. P. 3.
8. The New Guinea Massacres. To the editor of the Brisbane Courier. *Brisbane Courier*. 1881. 8 April. P. 3.
9. Миклухо-Маклай Н.Н.. Собрание сочинений в шести томах. 2-е изд. т. 5. СПб, 2020. (лист 257). 993 с.
10. Миклухо-Маклай Н.Н. Собрание сочинений в шести томах. 2-е изд. т. 2. СПб, 2020.
11. Proceedings on the Coast of New Guinea: Commodore Wilson to Secretary of Admiralty. PAMBU. 1214. reel 1. no. 25.
12. Оповідання Тау Ямо, представлені Девені Тему на семінарі Australia Pacific Special Interest Group. Канберра, 2011.
13. Materua Roka. Interview. 1.10.2014.
14. Jim Kila. in Nigel Oram's archives. NLA. MS9436. Box 1. folder 3.
15. Kalo Village Massacre (Materua). London Missionary Society, 2012. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=law0ho94yUw>
16. Tau Iamo. Interview. 1.10.2014.

УДК 94 : 325.54 (94+961) «XXI»

Кужельний М. О.

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ АВСТРАЛІЇ ТА ОКЕАНІЇ ПОЧАТКУ ХХІ ст.

В статті розглянуто питання, пов'язані з особливостями формування та реалізації державної міграційної політики Австралії та Океанії початку ХХІ ст. Проблематика міграційних процесів у регіоні Австралії та Океанії враховує: наслідки пандемії COVID-19, яка посилила прояв націоналізму, ксенофобії та расизму; прискорення екологічних змін та криз, що змушує шукати притулку та постійного місця проживання в іншій країні; конфлікти, які продовжуються в багатьох частинах світу, зростання злиднів і голоду. Трудова міграція в регіоні протягом останнього десятиліття була переважно тимчасовою та сезонною через схеми трудової мобільності в Австралії та Новій Зеландії. Австралія підтримувала програму імміграції довгий час, набираючи мігрантів для вирішення проблем населення та нестачі робочої сили. Нині регіон залежить від індустрії туризму, причому в деяких країнах спостерігається сплеск туристів, які значно перевищують чисельність постійного населення. Еміграція з тихоокеанських острівних держав до Австралії та Нової Зеландії має значний розмах через невелику чисельність населення в цих державах та темпи розширення участі в цих програмах. Вплив зміни клімату і природних явищ на міграцію населення Австралії та Океанії на даний момент незначний. Визначено, що Австралія та Нова Зеландія пропонують схеми сезонної праці, які дозволяють коротко- та середньострокову міграцію, щоб заповнити дефіцит робочої сили в галузях із сезонним попитом. З'ясовано, що Австралія, яка має можливість взяти на себе лідерство в регіоні, повинна продовжувати та вдосконалювати свої поточні регіональні міграційні зусилля та далі розвивати міграційну політику, щоб активно реагувати на переміщення через зміну клімату на основі регіонального співробітництва, мобільності робочої сили та нових міграційних схем в рамках правових норм.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ
В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
(2001-2018 РР.)**

Збірник наукових праць

Редакційна колегія:

Зернецька О.В., д.політ.н., проф. (загальна редакція);
Вітер І.І., к.е.н., с.н.с., доц. (відповідальний редактор);
Бондарець М.В., к.е.н. (технічний редактор).

Видавець ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»